

บทที่ 2

กระบวนการคิด มีลักษณะอย่างไร

ผศ.ดร.สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์

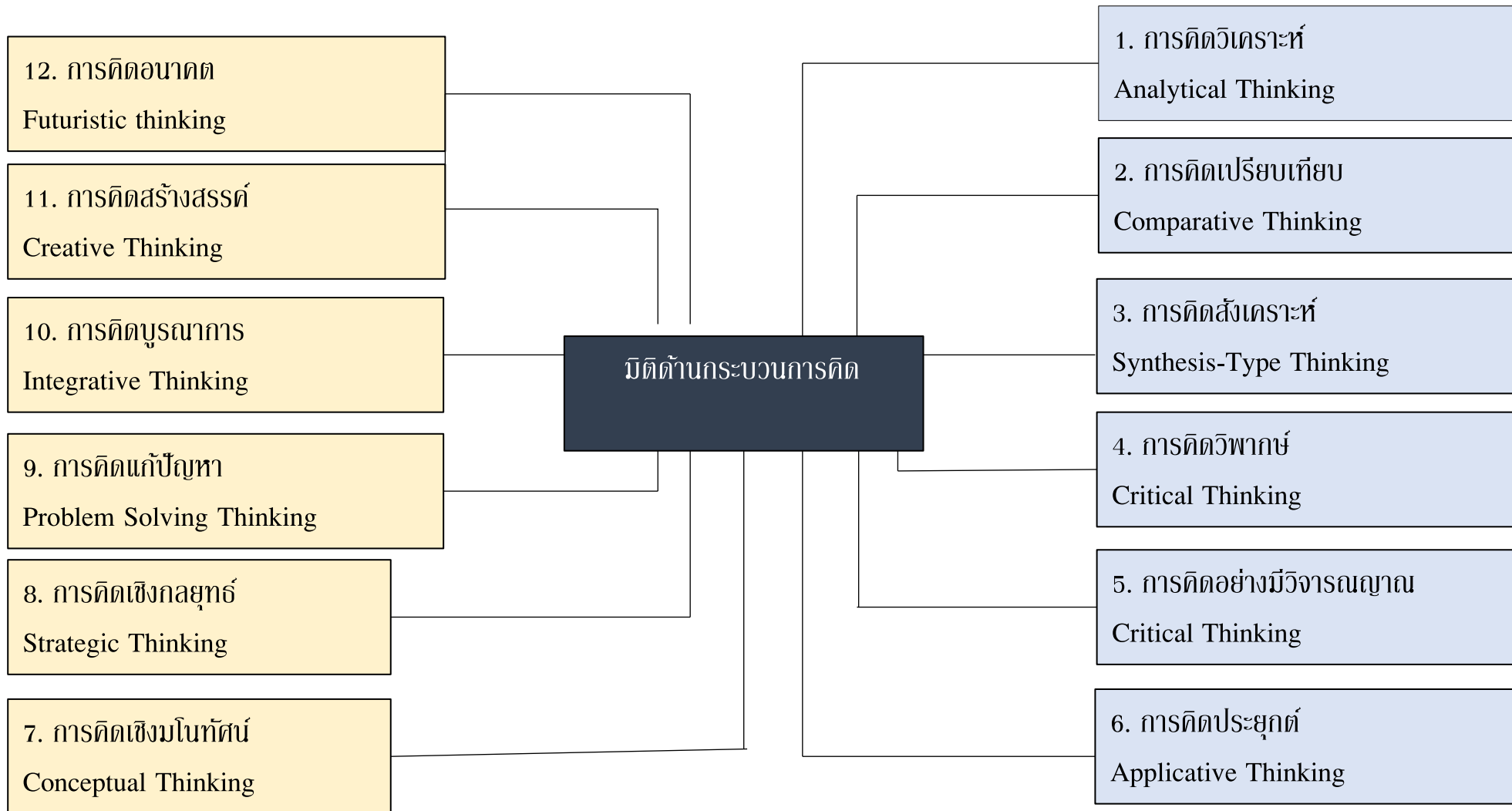
หัวข้อการเรียนรู้

1. กระบวนการคิด 12 มิติ
2. นิยามและความหมายของการคิดวิเคราะห์
3. นิยามและความหมายของการคิดเปรียบเทียบ
4. นิยามและความหมายของการคิดสังเคราะห์
5. นิยามและความหมายของการคิดวิพากษ์
6. นิยามและความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
7. นิยามและความหมายของการคิดประยุกต์
8. นิยามและความหมายของการคิดเชิงมนทัศน์
9. นิยามและความหมายของการคิดเชิงกลยุทธ์
10. นิยามและความหมายของการคิดแก้ปัญหา
11. นิยามและความหมายของการคิดบูรณาการ
12. นิยามและความหมายของการคิดสร้างสรรค์ 13. นิยามและความหมายของการคิดอนาคต

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ภาพที่ 2.1 มิติด้านกระบวนการคิด

2.1 กระบวนการคิด 12 มิติ

ประการที่ หนึ่ง

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) : การจำแนกแจกแจงองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริง ของสิ่งที่เกิดขึ้น

ประการที่ สอง

การคิดเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) : การพิจารณาเทียบเคียงความเหมือน และ/หรือ ความแตกต่าง ระหว่างสิ่งนั้น กับสิ่งอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถอธิบายเรื่องนั้นได้อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการคิด การแก้ปัญหา หรือการหาทางเลือกเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประการที่ สาม

การคิดสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) : ความสามารถในการดึงองค์ประกอบต่างๆ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2.1 กระบวนการคิด 12 มิติ

ประการที่ สี่

การคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) : ความตั้งใจที่จะพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนออย่างง่าย ๆ แต่ตั้งคำถามท้าทายเพื่อให้สามารถได้คำตอบที่สมเหตุสมผล มากกว่าข้อเสนอเดิม

ประการที่ ห้า

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) : การคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่าง รอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้เพื่อนำไปสู่ การสรุปและตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใด ควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก หรือสิ่งใดควรทำ

ประการที่ หก

การคิดประยุกต์ (Applicative Thinking) : ความสามารถในการนำเอาสิ่งที่มีอยู่เดิม ไปปรับใช้ประโยชน์ในบริบทใหม่ ได้อย่างเหมาะสม โดยยังคงหลักการของสิ่งเดิมไว้

2.1 กระบวนการคิด 12 มิติ

ประการที่ เจ็ด

การคิดเชิงโนทัศน์ (Conceptual Thinking) : ความสามารถในการประสานข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใด ได้อย่างไม่ขัดแย้ง แล้วนำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอด หรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

ประการที่ แปด

การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุด ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าหาแกนหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบายหรือให้เหตุผลสนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประการที่ เก้า

การคิดแก้ปัญห (Problem Solving Thinking) : ความสามารถทางสมองที่จะคิดพิจารณาไตร่ตรอง อย่างพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็นปมประเด็นสำคัญที่ทำให้สภาวะความไม่สมดุลเกิดขึ้น โดยพยายามขจัดประเด็นปัญหาเหล่านั้นให้กลับเข้าสู่สภาวะที่เราคาดหวัง

2.1 กระบวนการคิด 12 มิติ

ประการที่ สิบ

การคิดบูรณาการ (Integrative Thinking) : ความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิด หรือ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าหาแกนหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่ออธิบาย หรือให้เหตุผล สนับสนุนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ประการที่ สิบเอ็ด

การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) : การขยายขอบเขตความคิดออกไป จากกรอบ ความคิดเดิมที่มีอยู่ สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุด ให้กับ ปัญหาที่เกิดขึ้น

ประการที่ สิบสอง

การคิดอนาคต (Futuristic Thinking) : ความสามารถในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น ในอนาคต อย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

การจำแนกกลุ่มของกระบวนการคิด

กระบวนการคิดทั้ง 12 กระบวนการสามารถจำแนกออกได้เป็น 5 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่	ชื่อกลุ่มกระบวนการคิด	ชื่อกระบวนการคิด
1	การคิดพื้นฐาน	การคิดวิเคราะห์และการคิดเปรียบเทียบ
2	การคิดอย่างมีเหตุผล	การคิดวิพากษ์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา
3	การคิดสร้างสรรค์	การคิดสังเคราะห์ การคิดประยุกต์ และการคิดสร้างสรรค์
4	การคิดองค์รวม	การคิดเชิงมโนทัศน์ และการคิดบูรณาการ
5	การคิดสู่ความสำเร็จ	การคิดอนาคต และการคิดเชิงกลยุทธ์

นิยามและความหมายของการคิดวิเคราะห์

ความหมาย	องค์ประกอบ	คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์
<p>การคิดวิเคราะห์ : ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อดันหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สิ่งที่จะวิเคราะห์ เช่น วัตถุสิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ 2. หลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้วิเคราะห์ 3. การค้นหาความจริง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ 2. มีความช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างซักถาม 3. มีความสามารถในการตีความ 4. มีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

ตารางที่ 2.1 การคิดวิเคราะห์

นิยามและความหมายของการคิดวิเคราะห์

ประโยชน์	กระบวนการคิดวิเคราะห์	ลักษณะการคิดวิเคราะห์
<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยให้เราทราบข้อเท็จจริง 2. ช่วยให้เราไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ 3. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่น ๆ 4. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต 5. ช่วยให้เราหาเหตุผลที่สมเหตุสมผล 6. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น	<ol style="list-style-type: none"> ขั้นที่ 1. กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ขั้นที่ 2. กำหนดปัญหา ขั้นที่ 3. พิจารณาแยกแยะ ขั้นที่ 4. สรุป	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ/เนื้อหา 2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 3. การวิเคราะห์หลักการจัดการ

ตารางที่ 2.1 การคิดวิเคราะห์

นิยามและความหมายของการคิดวิเคราะห์

การเปรียบเทียบคืออะไร	ลักษณะการเปรียบเทียบ	ลักษณะการคิดวิเคราะห์
<p>การพิจารณาให้เห็นลักษณะที่มีความเหมือนและ/หรือความต่างระหว่างส่วนหนึ่งกับสิ่งอื่น ๆ โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจ รวมทั้งการพิจารณาความเหมือนสิ่งหนึ่งให้เหมือนอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการที่กำหนดไว้</p>	<pre>graph TD; A[การเปรียบเทียบ] --- B[การเทียบเคียง]; A --- C[การเปรียบเทียบ]</pre>	<p>การคิดเปรียบเทียบ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาเปรียบเทียบในสองลักษณะ คือ การเทียบเคียงความเหมือนและ/หรือความแตกต่างระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่น ๆ โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจ และการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตอบสนองความต้องการที่กำหนดไว้</p>

ตารางที่ 2.2 การคิดเปรียบเทียบ

นิยามและความหมายของการคิดวิเคราะห์

ประโยชน์	กระบวนการคิดเปรียบเทียบ	หลักการคิดเปรียบเทียบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต 2. ช่วยฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล 3. ช่วยฝึกให้เป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4. ช่วยฝึกให้เป็นคนมีความคิดเฉียบแหลม 5. ช่วยให้มองเห็นและเกิดความเข้าใจสิ่งที่คิดได้รวดเร็วขึ้น 6. ช่วยให้การสื่อสารชัดเจนและรวดเร็ว 7. ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดสิ่งที่จะนำมาเปรียบเทียบ 2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการคิดเปรียบเทียบ 3. กำหนดเกณฑ์ที่จะใช้ในการคิดเปรียบเทียบ 4. กำหนดแจกแจงองค์ประกอบตามเกณฑ์ 5. ประเมินผลการคิดเปรียบเทียบ 6. นำผลการคิดเปรียบเทียบไปใช้ตามความต้องการ	<ul style="list-style-type: none"> - หลักการเทียบเคียง - หลักการจำแนกแจกแจงตามเกณฑ์ - หลักการคิดยืดหยุ่น

นิยามและความหมายของการคิดสังเคราะห์

ความหมาย	การคิดสังเคราะห์เกิดขึ้นเมื่อ	วัตถุประสงค์
การคิดสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยต่าง ๆ ของวัตถุสิ่งของ หรือความคิด มาหลอมรวม หรือถักทอได้อย่างผสมผสานกลมกลืนจนกลายเป็นสิ่งใหม่ หรือแนวคิดใหม่ภายใต้โครงสร้างใหม่ อย่างเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการหาทางเลือกใหม่ 2. ต้องการทำสิ่งใหม่ 3. ต้องการหาข้อสรุปของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อสร้างสิ่งใหม่ 2. เพื่อนำบทสรุปไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดความรู้ 3. เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน แจ่มแจ้งและครบถ้วน 4. เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ชัดเจน 5. เพื่อนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 2.3 การคิดสังเคราะห์

นิยามและความหมายของการคิดสังเคราะห์

กระบวนการคิดสังเคราะห์เพื่อสร้าง “แนวคิดใหม่” 9 ขั้นตอน	ลักษณะของการคิดสังเคราะห์	สิ่งใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์ มี 2 ลักษณะ
<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดเรื่องหรือปัญหา 2. กำหนดวัตถุประสงค์ 3. กำหนดขอบเขต 4. กำหนดประเด็นและโครงร่าง 5. กำหนดแหล่งข้อมูล 6. ศึกษาแนวคิด 7. เรียบเรียง แนวคิด 8. ทดสอบโครงร่างใหม่ 9. นำแนวคิดไปใช้ประโยชน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคิดสังเคราะห์เพื่อการสร้าง “สิ่งใหม่” 2. การคิดสังเคราะห์เพื่อการสร้าง “แนวคิดใหม่” 	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px; text-align: center;"> <p>การหลอมรวม</p> </div> <p>เป็นสิ่งใหม่จนไม่สามารถเห็น ส่วนประกอบย่อย เช่น การผลิตยา เม็ด ยาน้ำต่างๆ เป็นต้น</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px; text-align: center;"> <p>การฉีกทอ</p> </div> <p>เป็นสิ่งใหม่ที่ยังสามารถเห็น ส่วนประกอบย่อย เช่น แกงป่าไก่ ขนมรวมมิตร เป็นต้น</p>

ตัวอย่างที่เกิดจากการสังเคราะห์

หนังสือ

เกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ ถักทอกันเป็นหนังสือ หรือบทประพันธ์

รถยนต์

เกิดจากการสังเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ พวงมาลัย เบาะ กระจก ล้อ เครื่องยนต์ ฯ

ข้าวผัด

เกิดจากการสังเคราะห์ ส่วนประกอบต่าง ๆ น้ำมัน ข้าว ไข่ หมู ฯ

ต้นไม้ ..ยังสังเคราะห์แสงเพื่อให้ได้พลังงานในการเติบโต..

คนเรา..ก็สามารถทำงานเชิงสังเคราะห์จากงานประจำ เพื่อความก้าวหน้าได้เช่นกัน..

นิยามและความหมายของการคิดวิพากษ์

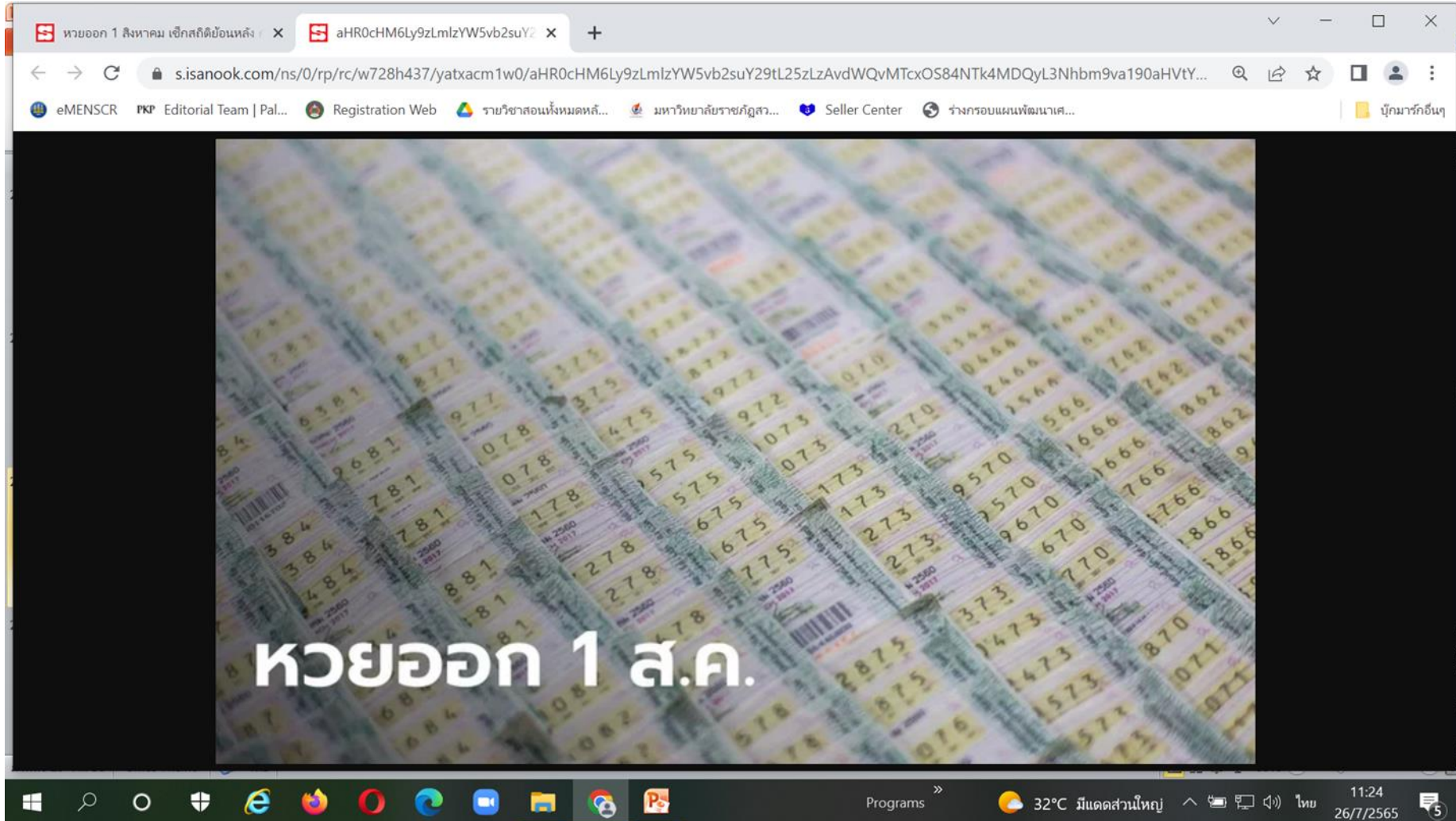
ความหมาย	การคิดวิพากษ์เกิดขึ้น เมื่อ.....	วัตถุประสงค์
<p>การคิดวิพากษ์ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาประเมินและตัดสินสิ่งต่าง ๆ หรือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นที่มีข้อสงสัยหรือข้อโต้แย้ง โดยการพยายามแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุสมผล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เฉลี่ยสถานการณ์แปลก ๆ ที่ไม่คาดหวัง - พบปัญหาที่ยาก ๆ - เกิดความสงสัยและไม่เชื่อ หรือเกิดข้อโต้แย้งในเหตุผลหรือข้ออ้างนั้น - ยอมรับการทำทนาย - ต้องการตรวจสอบ/สืบค้นความจริง - ต้องการพิจารณาความคิดหรือมุมมอง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยสืบค้นให้ได้ความจริง 2. ช่วยให้เชื่อในสิ่งที่ถูกต้อง 3. ช่วยให้เชื่ออย่างมีเหตุผล 4. ช่วยให้คิดอย่างรอบคอบครบถ้วน 5. ช่วยให้เกิดการตัดสินใจตามข้อมูลความจริง 6. ช่วยแก้กันสัยการด่วนสรุป 7. เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 8. เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดสร้างสรรค์

ตาราง ที่ 2.4 การคิดวิพากษ์

นิยามและความหมายของการคิดวิพากษ์

ลักษณะของนักคิดวิพากษ์ที่ดี	กระบวนการคิดวิพากษ์	เราจะวิพากษ์อะไร
<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักและประเมินตนเอง - ตรวจสอบและประเมินข้อมูลอย่างจริงจัง - มีจิตใจเป็นธรรม - มุ่งมั่นต่อการตัดสินใจบนฐานข้อมูล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เฉลี่ยเหตุการณ์ 2. ประเมินสถานการณ์ 3. พิจารณาวินิจฉัย 4. ตรวจสอบและประเมินข้อมูล 5. พัฒนาแนวคิด/มุมมอง 6. คิดใหม่และปฏิบัติใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ข่าว - คำโฆษณา - คำนิยม - คำกล่าวอ้าง - ความคิดเห็น - ข้อคิด/คำคม - สุภาษิต - คำประพันธ์ - สถานการณ์ ฯลฯ

วิพากษ์ข่าว

The screenshot shows a web browser window with a video player. The video content features a background of Thai 1 Baht banknotes. Overlaid on the bottom of the video is the text "หวยออก 1 ส.ค." in white. The browser's address bar shows the URL "s.isanook.com/ns/0/rp/rc/w728h437/yatxacm1w0/aHR0cHM6Ly9zLmlzYW5vb2suY29tL25zLzAvdWQvMTcxOS84NTk4MDQyL3Nhbm9va190aHVtY...". The Windows taskbar at the bottom displays the system tray with the date "26/7/2565" and time "11:24".

นิยามและความหมายของการคิดวิจารณ์ญาณ

ความหมาย	จุดประสงค์	องค์ประกอบ
<p>การคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การสรุป และตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใด ถูกต้องสิ่งใด ควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก หรือ สิ่งใดควรทำ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบสาม เหตุสมผลผ่านการพิจารณา กลับกรองอย่างดีแล้ว 2. เพื่อการตัดสินใจอย่างถูกต้อง 3. เพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเหมาะสม 4. เพื่อการศึกษาวิจัยและการเรียนรู้ 5. เพื่อการริเริ่มสร้างสรรค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - จุดหมาย - ประเด็นคำถาม - สารสนเทศ - ข้อมูลเชิงประจักษ์ - แนวคิดอย่างมีเหตุผล - ข้อเสนอแนะ - การนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

นิยามและความหมายของการคิดวิจารณ์ญาณ

คุณสมบัติบุคคลที่เอื้อต่อการคิด อย่างมีวิจารณ์ญาณ	กระบวนการ	คุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิด อย่างมี วิจารณ์ญาณ
1. ช่วยให้รู้จักมองอย่างรอบด้านชัดเจน 2. ช่วยให้รู้จักเลือก 3. ช่วยให้รู้จักวางแผนการดำเนินชีวิต 4. ช่วยพัฒนาตนเองในการยอมรับและใช้ เหตุผลเป็นหลัก 5. ช่วยพัฒนาความเที่ยงตรงในการคิดและ รับรู้	1. กำหนดปัญหา/จัดลำดับปัญหา 2. รวบรวมข้อมูล 3. จัดระบบข้อมูล 4. ตั้งสมมุติฐาน 5. สรุปอ้างอิง 6. ตัดสินใจ	ประกอบไปด้วย ความสามารถด้าน กำหนดปัญหา คิดรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล ตั้งสมมุติฐาน สรุป อ้างอิง และประเมินผล

นิยามและความหมายของการคิดประยุกต์

การประยุกต์	ลักษณะของการประยุกต์	การคิดประยุกต์
<p>หมายถึง การนำความรู้หรือสิ่งของบางสิ่งมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “ภาคปฏิบัติ” 2. เป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่งมาปรับใช้อีกสาขาหนึ่ง” 3. เป็น “การปรับใช้” มิใช่ “ลอกเลียน” 5. เป็นการนำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่” 	<p>หมายถึง ความสามารถทางสมองในการคิดนำความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ หรือวัตถุสิ่งของบางอย่างมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น</p>

ตารางที่ 2.6 การคิดประยุกต์

นิยามและความหมายของการคิดประยุกต์

ประโยชน์	กระบวนการคิดประยุกต์	การคิดประยุกต์
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อแก้ปัญหา 2. เพื่อการค้นพบ “สิ่งใหม่” 3. เพื่อการค้นพบ “สิ่งทดแทน” 4. เพื่อลดการลอกเลียนแบบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประยุกต์ 2. ศึกษาแนวคิดหรือสิ่งของที่จะนำไปประยุกต์ใช้ 3. คัดเลือกแนวคิดหรือสิ่งของที่จะนำไปประยุกต์ใช้ 4. ปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ 5. ตรวจสอบผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อตอบสนองการณ์หลัก 3 ลักษณะ ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1. “ใช้ทำอะไรได้บ้าง” และ “รวมกันอย่างไร” จึงจะเหมาะสม 2. ใช้อะไรทดแทนได้บ้าง 3. จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร

1

สถานการณ์ที่เราต้องตอบคำถามว่า ใช้อะไรทดแทนได้บ้าง สถานการณ์ที่เกิดปัญหา เกิด
ภาวการณ์จำกัดเราสามารถใช้กระบวนการการคิดเชิงประยุกต์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้
เช่น เนคไท ประยุกต์เป็นเชือกผูกของ ปากกา ประยุกต์ เป็นที่เจาะรูกระดาษ ตระกร้า
ประยุกต์ เป็นกระถางต้นไม้ เป็นต้น

2

สถานการณ์ที่ต้องตอบคำถามว่า ใช้ ทำอะไรบ้าง และ รวมกันอย่างไรจึงจะเหมาะสม
กระบวนการคิดเชิงประยุกต์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย
เช่น สับปะรด นอกจากจะกินผลสุกแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการทำ ขนม พายสับปะรด และ
อื่นๆอีกมากมาย เป็นต้น

นิยามและความหมายของการคิดเชิงโน้ตทัศน์

แบบอุปนัย

เทคนิคการสอนคิดเชิงโน้ตทัศน์	การคิดเชิงโน้ตทัศน์	เหตุผลที่ต้องคิดเชิงโน้ตทัศน์
กระบวนการที่ผู้สอน สอนจากรายละเอียดปลีกย่อย หรือ จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่ หรือกฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุป โดยการนำเอาตัวอย่างข้อมูล เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่มีหลักการ แฝงอยู่มาให้ ผู้เรียนศึกษาสังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ หรือวิเคราะห์จนสามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง	หมายถึง ความสามารถทางสมองในการ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ของข้อมูลทั้งหมด ที่ เป็นองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือ เรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างชัดเจน โดยมีการ จัดระบบจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล เพื่อสร้างความคิดรวบยอดของสิ่งนั้นหรือ เรื่องนั้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคิดเชิงโน้ตทัศน์ช่วยเพิ่ม “เลนส์ในการมองโลก” 2. การคิดเชิงโน้ตทัศน์ช่วยแยก “แก่น” ออกจาก “กระพี้” 3. การคิดเชิงโน้ตทัศน์ “เปิดประตู” กรงขังแห่งประสบการณ์

นิยามและความหมายของการคิดเชิงโนทัศน์

แบบนิรนัย Deductive

เทคนิคการสอนคิดเชิงโนทัศน์	-	เทคนิคการสอนคิดเชิงโนทัศน์
<p>กระบวนการที่ผู้สอนจากกฎ ทฤษฎี หลักเกณฑ์ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ในบทเรียนจากนั้นจึงให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรืออาจให้ผู้เรียนฝึกนำ ทฤษฎี หลักการ หลักเกณฑ์ กฎ หรือข้อสรุปไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย จนสามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ ทฤษฎี ข้อสรุปเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง</p>		<ol style="list-style-type: none"> 1. Concept Map 2. Mind Map 3. Web Diagram 4. Tree Structure 5. Venn Diagram 6. Descending Ladder 7. Cycle Graph 8. Flowchart Diagram 9. Matrix Diagram 10. Fishbone Map 11. Interval Graph 12. Order Graph 13. Classification Map

MIND MAP

Mind Map คือ การถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสมองลงกระดาษ โดยการใช้ภาพ สี เส้น และการโยงใย แทนการจดย่อแบบเดิมที่เป็นบรรทัดๆ เรียงจากบนลงล่าง ขณะเดียวกันมันก็ช่วยเป็นสื่อ นำข้อมูลจากภายนอก เช่น หนังสือ คำบรรยาย การประชุม ส่งเข้าสมองให้เก็บรักษาไว้ได้ดีกว่าเดิม ช้ำยังช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ง่ายเข้า เนื่องจะเห็นเป็นภาพรวม และเปิดโอกาสให้สมองให้เชื่อมโยงต่อข้อมูลหรือความคิดต่าง ๆ เข้าหากันได้ง่ายกว่า “ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างความคิดหลัก ความคิด รอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน” ผังความคิด (Mind Map)

นิยามและความหมายของการคิดเชิงกลยุทธ์

ความหมาย	องค์ประกอบ	ลักษณะ
<p>การคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถในการกำหนด วิธีการทำงานที่ดีที่สุด และมีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ ภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีจุดมุ่งหมายชัดเจน 2. มีความเข้าใจสภาพแวดล้อม 3. มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะเอาชนะอุปสรรคกีดขวาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 2. มีลักษณะเป็นกระบวนการ 3. มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก 4. มีการประเมินสภาพทั้งของตนเองและสภาพแวดล้อม 5. มีการคาดการณ์อนาคต 6. มีการหาทางเลือกและประเมินทางเลือกก่อนดำเนินการ 7. มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน 8. มีความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลง หรือพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์

ตารางที่ 2.8 การคิดเชิงกลยุทธ์

นิยามและความหมายของการคิดเชิงกลยุทธ์

ความหมาย	-	กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์
<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยให้เรามองเห็นภาพอนาคตได้ชัดเจนขึ้น 2. ช่วยให้เรามองเห็นจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองและคู่แข่ง 3. ช่วยให้เราเห็นอุปสรรคและโอกาสของความสำเร็จของงาน 4. ช่วยให้เราเห็นทางออกหลากหลาย 5. ช่วยสร้างแนวทางปฏิบัติให้เป้าหมายนั้นเป็นจริง 6. ช่วยควบคุมตัวเราให้ไปถึงเป้าหมาย 7. ช่วยให้เราตระหนักถึงผลได้-เสียของการตัดสินใจ 8. ช่วยปลดปล่อยความคิดที่ติดขัดกับความสำเร็จในอดีต 9. ช่วยให้ความฝันนั้นเป็นความจริง		<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดเป้าหมาย 2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 3. ประเมินสถานการณ์ 4. กำหนดกลยุทธ์ 5. เลือกกลยุทธ์ 6. วางแผนสู่การปฏิบัติ 7. ดำเนินการ 8. ประเมินผล

“วันนี้ต้องเดินทางอยู่ในป่า แล้วกำลังมุ่งหน้าไปในทิศเหนือ แล้วบังเอิญ เจอ
ล่าทดลองที่นำเชือกกราก ขวางกันอยู่”

คำถาม : เราควรรอน้ำแห้งหรือหาวิธีข้ามไป

เป็นทักษะหนึ่งของคนที่ประสบความสำเร็จเพราะการคิดเชิงกลยุทธ์
จะทำให้สามารถค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการก้าวข้ามปัญหาและ
อุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายในสถานการณ์นั้น ๆ

นิยามและความหมายของการคิดแก้ปัญหา

ปัญหาคืออะไร	ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อไร	การคิดแก้ปัญหา
<p>สภาวะหรือสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลไม่สบายกาย ไม่สบายใจไม่สนองความต้องการพื้นฐานจำเป็นของบุคคล</p>	<p>เกิดขึ้นได้ทุกวัน ตลอดเวลาเกิดขึ้นได้ในทุกเรื่องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินชีวิตส่วนตัว การงานหรือ สังคม</p>	<p>หมายถึง ความสามารถทางสมองที่จะคิดพิจารณาไตร่ตรอง อย่างพินิจพิเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปมประเด็นสำคัญที่ทำให้สภาวะความไม่สมดุลเกิดขึ้น โดยพยายามหาหนทาง คลี่คลายขจัดปัดเป่าประเด็นสำคัญเหล่านั้นให้กลับเข้าสู่สภาวะสมดุลหรือสภาวะที่เราคาดหวัง</p>

ตารางที่ 2.9 การคิดแก้ปัญหา

นิยามและความหมายของการคิดแก้ปัญหา

กระบวนการคิดแก้ปัญหา	บทบาทของผู้สอนในการส่งเสริมการฝึกคิดแก้ปัญหา	คุณสมบัติของนักคิดแก้ปัญหา
<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดปัญหา 2. ตั้งสมมุติฐาน 3. วางแผนแก้ปัญหา 4. เก็บรวบรวมข้อมูล 5. วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมุติฐาน 6. สรุปผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคัดเลือกปัญหา 2. การสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าในปัญหา 3. การเตรียมเนื้อหาและแหล่งเรียนรู้ 4. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ 5. การดูแลช่วยเหลือ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล - ตั้งใจค้นหาความจริง - กระตือรือร้น - ใฝ่เรียนใฝ่รู้ - สนใจสิ่งรอบด้าน - เปิดใจรับความคิดใหม่ - มีมนุษยสัมพันธ์ - มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ - กล้าหาญ กล้าเผชิญความจริง - มีความคิดหลากหลายและคิดยืดหยุ่น - ฯลฯ

นิยามและความหมายของการคิดบูรณาการ

การบูรณาการ	องค์ประกอบของการบูรณาการ	การบูรณาการมีลักษณะเช่นเดียวกับ
<p>หมายถึง การนำหน่วยย่อยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน มารวมเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนเป็นองค์รวม มีความครบถ้วนสมบูรณ์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. หน่วยย่อย องค์ประกอบ ชิ้นส่วน อวัยวะหรือชั้นระดับ ในแง่ด้านที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน 2. ความสัมพันธ์เชื่อมโยง อิงอาศัยซึ่งกันและกัน 3. ความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสานกลมกลืน เกิดภาวะสมดุล องค์รวมที่เกิดขึ้นมีชีวิตชีวา ดำรงอยู่ได้และดำเนินไปด้วยดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การเชื่อมโยง - การรวมกัน - การประสาน - การผนวก - การเติมเต็ม
	<p>กระบวนการคิดบูรณาการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลากกรอบความคิดเดิม 2. เพื่อขยายกรอบความคิดใหม่ 3. เชื่อมโยงให้ร้อยรัด 4. จัดความคิดให้เป็นระบบ 	<p>การคิดบูรณาการ หมายถึง</p> <p>ความสามารถทางสมองในการเชื่อมโยงหน่วยย่อย ๆ ทั้งหลายที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเข้าด้วยกัน กับเรื่องหลักได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์</p>

ตารางที่ 2.10 การคิดบูรณาการ

นิยามและความหมายของการคิดสร้างสรรค์

ความหมาย	คุณลักษณะ	องค์ประกอบที่สำคัญ
<p>กระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยายขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องเป็นสิ่งใหม่ 2. ต้องใช้การได้ 3. ต้องมีความเหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดคล่องแคล่ว (fluency) - ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) - ความคิดริเริ่ม (Originality) - ความคิดละเอียดอ่อน (Elaboration)
<p style="text-align: center;">ประโยชน์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยให้พบวิธีแก้ปัญหาในวิถีทางที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน 2. ก่อให้เกิดนวัตกรรม หรือสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่อย่างไม่หยุดยั้ง 3. ช่วยให้พบหรือได้สิ่งที่ดี 4. ช่วยให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี 	<p style="text-align: center;">กระบวนการคิด</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ค้นพบปัญหา 2. เตรียมการและรวบรวมข้อมูล 3. วิเคราะห์ 4. พูมฝึกความคิด 5. ความคิดกระจ่าง 6. ทดสอบความคิด 	<p style="text-align: center;">ประเภท</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเปลี่ยนแปลง (Innovation) 2. การสังเคราะห์ (Sythesis) 3. ต่อเนื่อง (Extension) 4. การลอกเลียน (Duplication)

นิยามและความหมายของการคิดอนาคต

การคิดอนาคต	การคิดอนาคตมีประโยชน์อย่างไร
<p>หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดฉายภาพเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในเวลาที่จะมาถึงข้างหน้าโดยใช้หลักการคาดการณ์ การทำนายการพยากรณ์หรือการคาดคะเนที่สมเหตุสมผล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ช่วยให้สามารถจับกระแสของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกได้ 2. ช่วยให้สามารถวิเคราะห์คาดการณ์โอกาสของการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ เพื่อเราจะได้เป็นฝ่ายรุก มากกว่าฝ่ายรับ 3. ช่วยให้สามารถปรับตัวเตรียมพร้อมรับสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม 4. ช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ 5. ช่วยให้สามารถลดความเสี่ยงในบางเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้

นิยามและความหมายของการคิดอนาคต

เหตุใดต้องคิดอนาคต	คนเราจะคิดอนาคตเมื่อใด
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพราะคนเราอยู่เพื่ออนาคตจึงจำเป็นต้องคิดเตรียมการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า 2. เพราะจะช่วยให้เราตัดสินใจในวันนี้ได้ดี เพื่ออนาคตที่ดีกว่า 3. เพราะช่วยให้เรามุมมองที่กว้างไกล 4. เพราะช่วยให้เราสามารถคิดเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ เพราะก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรใด ๆ นั้นเราต้องคาดการณ์หรือมีความมั่นใจว่าสิ่งนั้นจะเป็นไปตามที่เราคิด 2. มีการเตรียมรับมือกับอนาคต การคิดคาดการณ์อนาคตจะช่วยให้เห็นภาพของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าจะเกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อเราอย่างไร และจำเป็นจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญหน้าหลีกเลี่ยงหรือถ่วงโอกาสจากอนาคตที่จะมาถึงนั้น 3. เมื่อต้องการประสบความสำเร็จ เป็นการตั้งเป้าหมายที่เราต้องการไว้ล่วงหน้า แล้วจึงเกิดการคิดคาดการณ์ถึงวิธีการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ รอบข้างเพื่อไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จ

คำถามทบทวน

1. มิติกระบวนการความคิดประกอบด้วยมิติใดบ้าง
2. กลุ่มการคิดพื้นฐาน ประกอบด้วยความคิดประเภทใด
3. กลุ่มการคิดสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วยความคิดประเภทใด
4. การคิดบูรณาการ มีความหมายละเอียดประณีตอย่างไร
5. การคิดองค์รวม ประกอบด้วยความคิดประเภทใด และมีความสำคัญอย่างไร
6. การคิดสังเคราะห์ แตกต่างจากการคิดประยุกต์อย่างไร

A stylized illustration of a park. In the foreground, there is a dark grey road with white dashed lines. Above the road is a strip of brown ground with green bushes. In the background, there are several green trees with brown trunks. A wooden signpost on the left has a sign that says "ALEPH ZESS". The sky is light blue with white clouds. A large green rectangle is centered in the image, containing the text "THANK YOU FOR YOUR ATTENTION" in white, serif, all-caps font. The text is reflected below it.

THANK YOU FOR YOUR
ATTENTION

ALEPH ZESS